



DIARIU BELETRISTICU SI ENCICLOPEDICU — LITERARIU.

Cugetări despre valórea si desvoltarea caracterului.

(Urmare.)

Mai observámu despre pasiuni seu patime, cá ele se deriva din poftele, aplecările si interesele devenite dominante in viét'a spiretuale a omului. Poftele sentiuali in adeveru se si potu pe bazea boldurilor firesci usioru preface in pasiuni, alesu déca la indestulirea loru omulu n'a procesu indata de la inceputu in modu ratiunale. Asemenea si aplecările, fia naturali fia castigate, si nu mai puçinu interesele varie, precum suntu interesulu de avere, onóre, potere, libertate, natiune, patria, relege scl., déca ideiele, pre cari se baséza numitele interese, se redica preste cele-alalte ideie si se facu domnitórie in consciintia, potu dá nascere pasiuniloru: avaritiei, ambiutiunei nebunesci, despotismulu, fanatismulu religiunariu scl. Dara interesulu de libertate, de patria si natiune si de religiune, mergundu numai pana la limitele unui entusiasmu luminatu pentru numitele ideie sublumi, a fostu si va fi in tóte tēmpurile motorulu celoru mai frumóse si mai generóse fapte, ce potu se illustre viét'a individiloru cá si a popóraloru.

Trecemu preste asiá-numitele pasiuni, nobili, cari tocmai pentru cá suntu pasiuni eschidiēdu mai multu au mai puçinu posibilitatea alesu a judecătii morali cum si libertatea de a alege totudéuna numai midiolóce morali ducatórie la scopu, nu merita memoratulu epitetu frumosu. Venimu la voiintia, la cea mai insemnata dintre tóte nesuintiele intelectuali ale omului.

Ce este voiinti'a, si ce insēmna a voi? Atát'a câtu a dorí realizarea cutarui lucru cu

resolutiunea de a-lu si realizá cu veri-ce pretiu, si avendu convictiune au celu puçinu credintia despre realizabilitatea acelu-a. Voiinti'a e conscia despre tiēt'a sa si despre posibilitatea de a o ajunge; ea e precedata de judecata asup'r'a modulu si midiolóceloru, in care si cu cari e de a se realizá ce'a ce voim; e impreunata cu prevedere, prin carea obiectulu seu asiá si-lu intipuesce si propune, cá verig'a ultima in lantiulu causeru si efecteloru. De unde urmédia, cá voiinti'a se formédia prin representatiuni si imagini despre posibilitatea lucrulu doritu, insoçite de ideie despre placerea, utilitatea si folósele ce acelu'a ofere, cum si despre valórea lui morale. In acést'a judecătii i-vine intr'ajutoriu memori'a, prin carea se presinta esperientiele din trecutu, si fantas'a, care are se usioredie combinarea de planuri si mediulóce ducatórie la scopu. Nerepresentându-ne cutare lucru cum se cade, si nesciundu ce si pe ce cale voim, proprie nice cá voim si nice nu potemu voi aieva. —

Voiinti'a in fine cu procedur'a mai susu indicata duce la fapta, se manifesta si trece in fapta, fàra care dins'a ar' remané unu simplu propusu seu intentiune.

Vediuramu deci pe scurtu fenomenele spiretuali mai de frunte, din cari se urdiesce voiinti'a cu fapt'a. Ele constituiescu cauzele seu motivele voiintiei, între cari motivele cele mai poterice suntu interesele predominantórie in consciintia; éra in aceste aflámu elemente si din sentiemente si din ideie.

Se justificăm acum, după cele desfășurate, definițiunea caracterului datu mai susu.

Omulu, această lume mică în lumea cea mare (microcosmos en macrocosmo), e în turele lumii și vieții continuu agitată de amintite mișcări și manifestări ale facultății sale voioșie, de diferitele bolduri, dorințe și poște, aplecări, afecte și pasiuni. Întrebarea e, că ce e de făcutu, că se nu devenim asiă-dicându o trestie clatinată de cea mai lina bôre, o mince aruncată încôce și incolo, o jocăria a sentimentelor și patimelor desordonate? Răspunsu: trebuie se ne predomnim tendințele și nesuțiile, unu stremuru reu suprimendu-lu prin altulu salutaru, ce'a ce din ferire diace în potinți'a sufletului nostru, în libertatea voioșiei noastre. Această potinția se maresce treptat cu desvoltarea și înaintarea intelectului, prin care pe calea experienței și meditației castigă alții și castigăm și noi înși-ne anumite judecări și principii practice, numite și maxime de viață, cari prin deprindere și dedare ajungundu la prevalența în viața noastră sufletăscă înriurescu că motive puternice deliberatiunea și deciziunea noastră spre fapte, asiă câtu voioșia noastră între asemeni împregiurări în asemeni și nu alte fapte se manifesta. Astfelu memoratele principii practice întocmai devinu regulătoare pentru viața noastră precumu principiile teoretice pentru știința.

Desu amintite principii practice potu inse în variele situații și cazuri ale vieții se vină și în colisiune și contradicere unele cu altele, producundu în noi cu privința la cutare lucrare intenționată indoela și neresoluțiune. — Cumu se evitămă această și cum se aducem armonia necesară între ele? Asiă, că le rangiăm într'o sistemă de subordonare, facundu se prevaledie cele de pretiu superioru celor de valoare mai neînsemnate, era toate supunându-le unu principiu supremu, care între toate stă în ordine pre gradulu celu mai înaltu.

De sine se întielege, că nu e nicidecum lucru indiferent, care se fia acelu principiu supremu conducătoru, acea stea polare pe cerulu vieții noastre totdeun'a luminătoare. Într'adeveru deca e vorba, că caracterulu se posedă în realitate pretiu și valoare și se merite numele de caracteru, atunci principiuu conducătoru al voioșiei noastre și al faptelor, purcediătoare dintru d'ns'a trebuie se fia pretotinde și totdeun'a moralitatea. Elu trebuie se sune: „asiă se lucră, câtu maximi'a voioșiei tale se pōta s'ierbi totdeun'a și pretotindeni de principiu legislativ generalu;” și, că se ne folosim de vorbele filosofului Seneca'ă către amiculu seu Luciliu ¹⁾: „întipiesce-ti, că unu barbatu nobile, generosu te însoțiesce neîntreruptu pe cărările vieții, și apoi traesce asiă, câtu se nu-ti fia a roși dinaintea lui.” Cu unu cuvântu: principiile morali sunt postulate de înșiși rațiunea, de înșiși mintea cea sanetōsă că normative pentru viața și lucrările noastre.

La diu contra pōte cinev'a se lucre într'o direcțiune și alt'a a vieții cu o consecință și perseverența uimitōria, și anume al fără prevenire și precumpenire matura, bunaōra că capriciosulu și cerbicosulu, au cu rumegare și judecarea seriōsă, cum face d. e. avarulu, celu dedat desfrânelor și alti asemeni; dara pre cine în lume edifica și cui folosese cev'a caracterulu loru nemorale, întemeiatu fia pe egoismu, fia pe sensualitate, fia și pe un'a și pe alt'a?!

Și deca adinōri numitele rădăcini principale a mai toate viciurile din lume, adică sensualismulu și egoismulu, facu că uneori chiar și omulu încântat de sublimitatea dorinței sale morali și de frumseti'a virtuții se ratecescă și cada moralicesce, religiunea i vine într'ajutoriu, i reintaresce caracterulu prin acea doctrină, după carea a face binele și a ne feri de reu e nu numai unu postulat alu conștiinței morali, ci și alu santei legi a lui Dumnezeu.

Țe în liniamente generali ce se recere la ființa caracterului! Țe din ce pietre nestimate se compune acestu clenod, decātu care cev'a mai pretiosu nu pōte se esiste pentru unu omu cu cultura adevărată, carele desși nu pōte ajunge la deplin'a perfecțiune a acestui idealu, se adopera înse a-si însuși câtu mai multe trăsături morali dintr'insulu, cum sunt bunetatea, onestitatea, sinceritatea, dreptatea scl., știindu, că aceste i constituiesc decōrea, noblētia și demnitatea sa că persoană!

III. Formarea caracterului e scopulu scopuriloru educării. Caracterulu are lipsa de dadăcierea și desvoltarea cea mai ingrigită. Nimene nu se nasce cu caracteru, ci fiacine aduce cu sine pe lume numai facultatea și potinți'a de-a avé caracteru de-a se face omu cu caracteru. Educațiunea are chiamarea sântă de a desvoltă această potere latentă între calitățile spiretului și animei fragedului copil. Țe problem'a pre câtu de frumoasă pre atātu și între toate cea mai principală a creșterei!

Formarea caracterului învolve întreg'a chestiune și misiune a educării, pretinde o desfășurare omnilaturale a omului și a poteriloru lui, precumu a celor spiretuali, asiă și a celor fise. Caus'a e învederată. Căci la formarea și otelirea caracterului, cum vedim și vom vedé și mai în detaliu, concure atātu anim'a cu stremuri și sentimente ei de totu soiulu, atātu mintea cu judecarea și preceperea, câtu și poterile fise ale corpului, existându corespondența între sufletu și corp. Într'adeveru cu câtu cinev'a va avé conșepte mai lamurite despre fenomenele și obiectele lumii esterne; cu câtu mai bine va petrunde și cunōsce scopurile acestor'a, cum și scopulu existenței s'ale proprie; cu câtu mai capace este prin o judecarea defecată a domină preste stremuri, aplecările și sentimentele desordonate: cu atātu cultur'a unu că acel'a ni-se va înfașosiă mai adevărată și mai cu temei, era că consecința caracterulu lui mai frumosu, mai candidu și mai

¹⁾ Seneca epist. 11 ad Lucil.

perfectu. Educațiunea și cultur'a genuina culmi-
nedia în caracteru.

Cei mai renumiți pedagogi și filosofi moderni
suntu de acordu întru a recunoște și proclama
acelu adevăru, că staruțiile educării se reduc
în ultim'a analize câte toate la formarea și dezvoltarea
caracterului. — Se ascultamu pre căți-va din ei.

„Sub educațiune înțelegem sum'a totoruru
aceloruri iuririri, cari suntu îndreptate spre for-
marea caracterului“ dăce pră nimeritu Currie.
Herbart scopulu pedagogiei lu-numesce „poterea
de caracteru a moralității.“ (Characterstärke der
Sittlichkeit.) „Virtute e numele sumei scopurilor
pedagogice,“ se respica totu dînsulu în altu locu,
„și acăsta virtute e idealulu libertății interne,
carele în individuu se pefece în realitate stabila,
permanente; ăra libertatea internă stă în relațiunea
dintre doi factori, dintre cunoscerea curată și
voiaintă.“ Diesterweg încă află „scopulu supremu
alu educării în activitatea proprie, pusă în sier-
bitiulu adevărului, frumosului și bunului, princi-
piulu formale alu creșterii fiindu estmodu actuo-
sitatea proprie, ăra principiulu materiale adevē-
rulu, frumosulu și bunulu.“ Pe urma după Waitz
scopulu educațiunei deasemenea se cuprinde în
acea, că ea se se nesueșca din respoteria a sigură
formarea morale a vieții.

Dara la ce se mai lungim firulu citatelor
spre radimarea și comprobarea unui adevăru in-
vederatu că lumin'a sōrelui?! La ce, cându adi
se recunoște, că perfecțiunea cea mai mare po-
sibile pe acestu pământu, fia acă'a a individului
singuritu, fia a societății omenești, o ajungem
în caracterulu morale și prin caracterulu morale?!

Ăra apoi la ființa caracterului — des, cumu
dăsemu, esența lui stă în consecința și constantia
voiaintei, în direcțiunea acestei firme și stabile de a
voii sēu nu voi cutare lucru în toate împrejurările
— concure și mintea și inim'a. Cine lucra conforme
dictamenelor minții în adevăru, dara în adevăru
luminate, acă'a lucra într'un'a și moralicesce, ame-
suratu prescriptelor moralității; acă'a lucra și
liberuu, cu prevederea, preceperea și conscierea fap-
tei sale, de care prevedere, precepere și consciere
e conditionata libertatea genuina și bine înțelēsa.
În faptele unui că acă'a aflăm drept'acea armonia
rațiunii cu anim'a și voiaintă; în unulu că acă'a
aflăm, cu alte cuvinte, caracteru. Lipsēscă cev'a
din laudat'a armonia, și va lipsi și caracterulu.

„De lipsesce într'unu individuu o singura vir-
tute cardinale, unu singuru habituu virtuale din
concertulu celor-alalte, toate lipsesce, toate cele-
alalte suntu numai la aparenția virtuti,“ afirmă
teologii morali. — Asemenea stă lucrulu și cu carac-
terulu. Elu resulta din încântatōri'a concordia a
totoruru facultăților omului, puse în sierbitiulu
adeveratulu, onestulu, frumosulu și bunulu.
Pentru acă'a o faptă sēu alt'a, des, vertutōsă,
dara asiă-dicundu sporadica, o însușire sēu alt'a
bună și frumoasă, dara singurita, în cutare persōna
încă nu face caracteru. Furulu, avarulu, betivulu,
leniosulu, destramatulu, tradatoriulu de națiune și

patria s. a. a. încă potu patră între împrejurări
câte o faptă laudabilă; totuși cui în lume i-a
trecutu vreodata prin minte a le dă acestor'a drep-
tulu și titlulu de a se potē mândri cu superbulu
nume de omeni cu caracteru?! Și pentru ce nu?
Pentru că în faptele lor și în motivele totalității
faptelor lor nu e unitate; lipsesce consecința
și constantia voiaintei conduse prin principiulu
morale supremu.

Adevăratu că caracterulu estmodu conceputu
este și va rămâne porurea numai idealu. În per-
fectitatea sa deplină nu-lu găsim în nice unu
moritoriu, precumu nemica sub sōre nu e perfectu
cum se cade, nu e fără ărecari scaderi. De aci
înse nu urmēdia, că se nu ne adoperăm din res-
poteri a ni-lu însuși în mesura cătu mai perfecta
posibile. Dincontra se nu uităm, că genulu ome-
nescu de cându e lumea s'a condusu pe calea des-
voltării s'ale prin idealuri: idealulu adevărului
în știință, idealulu frumosului și onestulu în
arti, idealulu sântiei și moralității în relege scl.
Chiaru neșuim'a omului, de a se apropiă cătu
mai multu de acele idealuri porurea neajunse,
produse nobilitatea ființei și preste totu progre-
sarea lui.

E detorința noastră dăra a face totu ase-
menea și în privința caracterului. Cum înse și
pre ce căi? Se vedem.

(Va urmă.)

Dr. GREGORIU SILAȘI.

La scaldă.

Pre tiermuri stă copil'a, în apă se privesce,
Și chipulu din valuri cu dulce i zimbesc;
Apoi se uita 'n lături... nimicu... nime nu vine —
E numai ea, și chipulu din undele senine.

Arunca palari'a în ărbă, — blondu-i peru
În unde argintōse i cade preste umēru, —
Se umflă sēnu-i fragedu și tremura că valuri,
Ce 'mpinse de fortune lovescu două verdi maluri.

Apoi în riu s'arunca... Unu pictor și unu poetu
O vedu și fie-care 'și șioptesce în secretu:
— „Pre pânza — dăce unulu — depune-voiu misterulu,
„De care se se mire și omēni și cerulu!“ —

— „Ăr' eu — dăce poetulu — smulgēndu-mi pēna mie
Din aripa de ăngeru, voiu face-o poezia,
Ce 'n lume se nu aiba parechia

Că-ci nici Ea
Pre optu-dieci de pământuri parechia nu aveă!

De multu s'a dusu copil'a, . . . ăr' pictorulu intrēba:
— Poete! ăn' cetesce-mi! — facut'ai mare trēba?
Tresare-acum poetulu din visuriie-i dulci . . .
Și 'ntrēba și elu: — Dar' tu?! — Eu? . . . dă, dă, bine dăci!

G. SIMU.

Judetiulu.

— Romanu istoricu. —

(Urmare.)

XV.

Dî de tîrgu.

Aveá totu dreptulu Bathori Gábor se fia superatu pe Sasi si prin urmare nu ne potemu mirá, déca diu césulu in care fusese silitu prin perfidi'a loru, dupa-cumu diceá elu, a fugi dinaintea Vlahiloru, déca dîcemu staruía a-si resbuná asupr'a loru, dar' mai cu séma asupr'a judetiului orasiului Brasiovu.

„M'a insielatu!“ 'si diceá elu adeseori, cându se gândiá la Weiss, „dupa-ce mi-a luat pe fét'a cea framósa, m'a lasatu si de batjocur'a selbaticiloru Vlahi.“

„Trebue se-i iáu fét'a cu ori-ce pretiu,“ cu aceste cuvinte incheiá Bathori de obiceiu pornirile s'ale furióse in contr'a lui Weiss.

Nu aflase nimicu despre trist'a sórte a Rucsandrei, si erá cu totul convinsu, cá trebuíá se jaca in captivitatea Sasului.

Am vediutu dejá cá Bathori urmariá cu seriositate acést'a a sa tiénta, cá-ci dejá in primul capítulu alu naratiunei nóstre am apucatu a spune despre insarcinarea cu care judetiulu Cohalmului Weirauch si senatorulu Frank din Sibiu venisera la Brasiovu, unde ne réintórcemu si noi sosindu acolo pe tîmpulu dupa visit'a soliloru mai susu amintiti, adeca unu anu dupa-ce perise Rucsandr'a.

Brasiovenii se pregatiáu se respinga ataculu lui Bathori, cá-ci in urm'a respunsului ce-i trimisera la provocarea de a i-se supune nu se mai poteau asceptá decátu la unu crâncenu resboiu din partea lui.

Cu tóte pregatirile de resboiu inse, viét'i'a cea casnica si comerciulu Brasioveniloru 'si urmá cursulu seu obicinuitu. —

Erá intr'o dî de vineri, dî destinata pentru tîrgu. In piati'a cea mare a Brasiovului domniá o viét'ia animata.

Dinaintea sfatului stateá pétr'a de hula in care se vedeá sapatu cotulu si stânjinulu spre verificarea mesuriloru. In edificiuulu sfatului josu erá o odaia destinata cá se servésca in dî de tîrgu de cancelaria funogiului, care impreuna cu doi adjuncti siedeá acolo cá se resólve in modu sumariu contestatiunile ivite intre vîndiatori si tîrguítori si a tiéne cu ajutoriulu dorobantiloru in buna regula mersulu pietiei.

Funogiulu nu se mişcă nici-odata, cátu tiéneá tergulu, de pe scaunulu seu, pe cându adjunctii sei si cu dorobantii eráu mai multu pe-afara prin tîrgu cá se cerceteze tóte cu amenuntulu si se aduca





indata inaintea funogiului nu numai pe litiganti, ci si pe ori-care, care eră surprinsu că umbla cu ocau'a mica.

Dar' unde ar' fi scosu-o acesti'a la capetu, déca n'ar' fi fostu ajutorati cu multa energie si cunoscentia de cauza din partea eh meșterilor u.

Datori'a acestoru starosti ai meseriasiloru eră se aiba grige, că se se aduca in piatia marfa buna si potrivita legiloru meseriesiloru si se nu lase a trece fàra pedépsa nici o calcare a acestoru legi.

De-atunci piati'a Brasiovlui s'a schimbatu fòrte multu. S'a curatitu de multa murdarie, si multe maghernitie próste care o incurcáu in tóte partile s'au maturatu de-acolo.

Pe acele timpuri de-alungulu canalului, ce vine din tērgulu numitu alu cailoru si trece de-a-curmedisulu preste piatia mergūdu pe strad'a caldarariloru in josu, eráu nisce maghernitie mititele in care se vindeá pāne, covrigi si cornuri; — acum a asediatu acolo pré intieptulu magistratu in loculu aceloru maghernitie uuu pavilonu de murdarie; — totu asemenea a inceputu se reactiveze ici-colea stēlpii, cu care pe-atunci se vedeáu bordate tóte trotoarele spre a feri pe ómenii, care mergu pe josu de pericolulu cu care i amenintia carale trase de cai si vite.

In dile de tērgu prelānga maghernitiile stationare se mai asediáu prin tērgu si sietre pasagere formādu-se strade intregi destinate fie-care, dupa o anume regula, pentru acei meseriasi care nu apucase se prindia vre-unu locusioru in „podulu batusiloru,” că se-si desface ei in-sisi productele meseriei loru.

Cehmeșterii eráu datori se viziteze pe toti meșterii din ehulu, adeca din tagm'a loru, se cerceteze cu amenuntulu marfa ce adusese la tērgu, ce'a ce nu eră nici-decum unu lucru atātu de usioru precum ar' poté crede cinev'a, că-ci unulu séu altulu dintre prieteni si rudenii, care nu fusese pré conscientiosu la cantaritu si la mesuratu, credeá, că ehmeșterulu va face o esceptiune faia de elu, ér' déca nu faceá, atunci se nasceáu dușmanii, vorbe si clevetiri; intēplādu-se că se fia femei printre vēndiatori, ce'a ce nu eră nici-de-cum vre-unu lucru rar, atunci vai si amaru de bietulu ehmeșteru, că-ci femeile chiar' de pe atunci tocmai că si acumu, — dar' nu se cuvine se dicemu acést'a, că-ci astadi nu se intēpla asemenea lucru Dómne feresce; dar' inchi-puiti-ve numai crestineloru mele, am gasitu scrisu intr'o carte a Sasiloru afurisitii de ei, — că femeile ar' fi avēdu guri fòrte rele, si déca se intēplá vre-o

data, că țeșteșterulu se le fi superatu cu vre-o vorba macaru, ar' fi pornitu o galagie, încātu vuetulu ce-lu faceá ar' fi patrunsu din piatia pâna la portile orasiului.

Si in dñu'a de care vorbimu noi, afacerile 'si aveáu mersulu loru regulatu.

Primulu adiunctu alu funogiului, Carolu Blues cu nume, insoçitu de doi dorobanti alergà prin tēgu strecurându-se prin desime si oprindu-se la totu loculu unde se audiá vre-o cërta, veniá se impace, se pedepsesca séu se inainteze casulu la forulu mai inaltu, care erá representatu de persón'a funogiului.

Ori-ce omu necunoscutu cu datinele de pe acolo s'ar' fi miratu, că acestu adjunctu erá cu perseverantia si pasu de pasu umaritu de unu cârdu de câni care inse nu se apropiáu pré multu de elu.

Din piatia, Blues se abatù in macelaria, care chiar de atunci se aflá in spatiulu remasu liberu intre „podulu batusiloru,” si intre cas'a invecinata, ér' in macelarie fù primitu de țeșteșterulu macelariloru cu care o luá la cercetarea cãrneturiloru. Ici colea cereá dela calfi câte o „ciosvërta” care fù examinata si cu ochii si cu nasulu.

Macelariulu priviá cu acceptare incordata la mișcarile adjunctului Blues. că óre cum i se va pareá carnea, asiá dupa-cum trebuia se fia séu nu. Unu semnu si éta că ciosvërtea sburá in mijloculu câniloru, care acceptasera cu rabdare acestu evenimentu pré doritu de ei.

Alta ciosvërta trecù prin mânilu lui si fù reasediata la loculu ei de mai nainte.

Se cercetara si cumpenile tóte si se gasira drepte, afara de un'a. Proprietariulu cumpenei celei strîmbe, fù legatu, pe tēmpu de o óra, de pétr'a de hula. In fine țeșteșterulu ceti insemnarea meșteriloru, cari eráu la rēndu cá se taie carne.

Pe acele tēmpuri nu taiá fie-care macelariu in fie-care dñ, ci numai in acele dñle in care i veniá rēndulu, dar' in aceste erá apoi silitu se taie portiunea destinata pentru dēnsulu.

La numele de Petru Turculu țeșteșterulu se oprí, că-ci nu respunse nimeni.

„Cine-i de façia din partea lui Petru Turculu,” intrebà țeșteșterulu, — „nu raspunde nimeni?” mai adause elu.

„Dēca-i asiá,” decise adjunctulu Blues, „va plati unu fiorinu glóba. Crestēza-ti acést'a jupâne țeșteștere.”

„Ho, ho, én' se vedemu cine va fi acelu'a, care va plati,” tífui acum o vóce de femeia. Barbatii se întórsera cu mirare si vediura indereptulu loru pe soçi'a Turcului, cu façi'a rosfe cá-si-cându ar' fi fostu unu racu fiertu, si cu mânilu in siolduri.

Vócea jupânesei Turculu, erá fórte, dar' fórte puternica, dar' ce'a-ce aveá pré multu in vóce i lipsiá in grasimea trupsiorulului ei, că-ci spre ocar'a meseriei de macelariu a barbatului seu, erá slaba, cá-si cându ar' fi fostu numai unu scheletu imbracatu cu piele preste ciolanele góle, unu scheletu,

care demonstrá puterea s'a vitala numai prin foculu ochiloru scãnteitori si prin puterea gurei s'ale celei tunatóre.

„De diece-ori de i-ar' veni rēndulu barbatului meu, elu totusi nu va taiá carne; de ce, hai? fiindu-cã 'lu dușmanșce țeșteșterulu si fiindu-cã pentru ómeni se taie carnea ér' nu pentru câni. Voi inse a-ti aruncatu dejá in trei rēnduri câniloru câte o ciosvërta de carne de-a barbatului meu. Acum dara se taieti voi carne, dēca ve este pofta se mãncati!”

„Dēca soçiulu d.-t'ale nu mai voiesce se taie carne, n'are decātu se faca aretare la cinstitulu magistratu alu orasiului, că ese din țehu,” dñse Blues, „si nimeni nu-lu va mai pedepsi atunci. Dar' pe cãta vreme este macelariu alu cinstitului țehu, trebue se se tfe de lege si se taie carne de câte ori i va veni rēndulu.

„Ba că nu va taiá câtu me voru chieamá Ev'a Turcói'a si câtu voi mai poté vorbi unu singuru cuvēntu macaru. Én' se cuteze se vina la mine cinev'a dupa banii de glóba, că scfu de bine, că va aflá gustulu loviturei date cu vatrarulu meu, că-ci i voiu plesni un'a preste gura, de me va tiēné miute câtu va traf, asiá se sciti mēi pismașiloru, misieiiloru si ómeni de nimicu. Aveti grigie, se fiti voi mai ântânu cum se cade, apoi vērfti-ve nasurile in trebile altor'a. Ce! voi vrēti se fiti domni dela sfatu. Ce mai domni, nisce ómeni, cari nu se folosescu de degetele loru decātu numai pentru a prinde degraba ori-ce ar' gasi de luatu si cari scfu se inchida ochii, cându suntu mituiti.

Lelea Turcói'a aveá plúmâni bune si nici ponosulu ei nu se ispravise inca. Ea ar' fi armatu cu ace'asi iutiēla a vorbi, a spune si a strigá, dēca Blues n'ar' fi ordonatu s'o duca dinaintea funogiului, cá se decidia elu tréb'a.

Dela scaunele macelariloru, Blues se întórsē érași in piatia si merse la maghernitiēle cu pâne, cornuri si cu covrigi. Cercetá pânele si jimbiele. Brutarulu, care se gasiá cu ocaua mica, platiá unu fiorinu glóba, ér' acelu'i'a, care n'aveá pâne destulu de alba, i-se luá voi'a de-a mai cóce tēmpu de optu septemâni, acelu'a inse, care vindeá pâne necópta, se pomeniá de-odata, că o vede sburându in gurile necunosculatoriloru insoçitori ai judecatoriloru pietiei, adeca in gurile câniloru.

Mai multi insi avura se indure acēsta pedēpsa. — Acum sosira aprigii cercetori la unu brutariu, care preste totu pareá a aveá o coptura pré usiórica. Cum sosira la magherniti'a lui, luara cumpen'a la mâna si éta că in adevēru, bucata de bucata se gasi mai usióra decum ar' fi trebuitu cá se fia.

„Meștere Frângepara, éta că pentru a trei'a óra te gasescu cu ocau'a mica,” dñse Blues. „Antâiaș-data te-am pedepsitu luându-ti pânea, a dóu'a óra, prelânga pâne ai mai datu si unu fiorinu, de ast'a, care este a trei'a data, nu-mi mai scapi cu un'a cu dóue!”

Meșterulu se spariá cumplitu.

Începù se se róge cu umilintia de iertare, jurá, cà nu va mai face asemenea lucru câtu va trái, tóte rugamintele si juramintele s'ale fura iuse inzadaru.

Dorobantii pusera mân'a pe elu, unu tobosaru fù adusu si cu elu in frunte, dupa elu celu vinovatu, de ambele laturi dorobanti, in urm'a loru multimea de curiosi, care aflasera ce'a ce aveá se se petróca, ast'felu se porni curiosulu conductu spre strad'a caldarariloru.

„Are se cufunde pe unu brutariu,“ strigá in gur'a mare unu ştrengariu de baiatu, care alergá pe lângá tobosaru; si la acésta scire din tóte partile si respântile veniáu baietii si se luáu dupa delicuentu.

Alaiulu trecù prin strad'a caldarariloru in josu, esf prin pórt'a dela capetulu acelei strade si mersè la heleşteulu, care se aflá diuaintea zidurilor, cãm pe dinaintea Tiganiei de astadi, acolo unde este locul de exercitiu alu soldatiloru.

La malulu acestui lacu stateá unu stèlpu grosu cu o bârna tiépèna in cumpena. Acestu stèlpu erá tiènt'a alaiului, cà-ci se oprí diuaintea lui.

Dóue funii gróse, care atèrnáu de bârn'a cumpenei fura impletite in giurulu meşterului, apoi întórsera bârn'a asiá, încátu atèrná de-asupr'a apei, si in batai'a de toba precum si in hurduiturile multimei, brutarulu vinovatu fù cufundatu in apa, dar' numai odata, ér' nu de trei ori cum s'ar' fi cà-diutu, cà-ci tèmpulu erá cãm recorosu si delicuentulu s'ar' fi potutu reci, ér' in acestu casu orasiulu ar' fi fostu datoriu a-i întórce cheltuelile de cura.

La acésta executiune nu asistase jupânuulu Blues prea onoratulu adjunctu alu funogiului, ci-si urmase calea sa prin piatia.

Gasise tóte in buna regula la croitori, cis-mari, ciubucari, palarieri, lacatusi si curelari; dór' numai la unu singuru croitoriu constatase, cà prajin'a pe care aternase vestmintele spre vèndiare erá mai lunga decum ar' fi fostu permisul se fia. Dupa lege eráu iertati numai cinci coti, dar' prajin'a celui cu pricin'a erá mai lunga cu unu cotu întregu, cà-ci mesurá siese coti.

Acésta neregularitate trebui se se cerceteze mai cu amenuntulu. Resultatulu fù cà se gasira in adeveru cu o parechia de pantaloni si cu unu sumanu mai multu decum erá iertatu a vinde într'o di de tèrgu de septemâna. Pentru acésta infractiune croitorulu fù pedepsitu cu o amenda de unu fiorinu.

Trecându dela croitori la argasitori, éta cà unu omu mititelu si ghebosiatu se furisiéza la Blues, 'lu trage de sumanu si-i dice: „Domnule întielepte, am se-ti spunu o vorba. Déca veti merge la Hones Duser, veti gasi, càutându bine, intre pielea de talpa, in lad'a cea mare dinspre drépt'a trei piei de bou fara córne, cà-ci adí deminétia inca nu se trasese clopotulu dela beseric'a cea mare, cându Duser erá dejá pe la piei. Scí bine, cà nici unui meşteru nu-i este iertatu a cumperá nici o piele, pana-ce nu s'a trasu clopotulu dela beseric'a cea mare in semnu cà tèrgulu s'a deschisu, dar' firesce, acel'a care voiesce se cumpere

piei eftine si nu cauta déca lipsesce séu nu córnela dela piei, face dieu mai bine cumperându inainte de a se fi trasu clopotulu. Dar' pentru ce-su in lume eu Mihaiu Pîra si pentru-ce mi-a datu Domnedieu ochi buni, care n'au slabitu desf lunea 'mi díce cà-su betrânu.“ Si cu ast'a ispravi vorb'a, in sine inse mai adause: „Ná prietene Hons, ast'a tí-e resplat'a pentru dragostea t'a, care te-a povatiuitu deuna-díle a-mi díce: „ghiobírca!“ Mihaiu Pîra nu da si nici nu latra, dar' muşca, frate Hons, muşca unde te dóre mai tare.

In realitate la Duser se gasira intre pieile de talpa trei piei neargasite, fara córne; mesterrulu Hons trebui se deá glóba unu fiorinu si totu-odata i-se luara si pieile. Afara de ast'a se mai gasira la elu si trei piei reu-luerate, care fura si ele confiscate.

La cojocari nu fù nici o pricina, dar' mai marele calfiloru anuntia çehmeşterului doi cojocari, cari se negutiatoriáu cu piei. Numele loru fù insemnatu, cà-ci fie-care din ei erá datoriu a plati câte unu fiorinu la altariulu sfântului Mihaiulu patruulu cojocariloru.

Blues pornindu de-acolo audí de-odata o cèrta mare dinspre sietrele postovariloru, ce'a-ce 'lu făcù se alerge dreptu într'acolo.

Erá indesuiela mare la postovari, asiá încátu abiá potù se patrundia Blues prin sfrurile ómeniloru. Unu glasu sbieratoriu strigá: „Diece bucati carasie (celu mai bunu postavu ce-lu faceá pe-atunci boboarii) am tocmitu, ér' tu voiesci se-mi bagi printre ele trei bucati de postavu mai prostu; nu merge asiá; me ducù la funogiu; n'asiu fi crediutu nici-odata, cà Brasioveni se fia asemenea insielatori.“

„Hoei,“ respunse o vóce îngânátore, „dara ni credi, n'ati mai sloboditu inca taurulu de pe coperisiulu besericei, de cându l'ati trasu acolo cu funii, cà se pasca erb'a crescuta pe sfântulu vostru lacasiu?“

Risete sgomotóse aprobarea acestu respunsu nepotrivitu la plângerile Fagarasianului.

Dar' omulu nostru din valea cepeloru nu-si pierdù cumpetulu, ci strigá in gura mare, cà nu va suferi cà se fia insielatu de boboaru din Brasiovu.

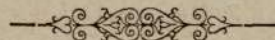
Blues si cu çehmeşterulu sosindu acolo, caus'a se trase in cercetare si se constatà, cà Fagarasianulu aveá in adeveru dreptate. Meşterulu fù silitu a luá inapoi postavulu celu prostu si a dá altulu din celu bunu si a mai dá glóba doi punti de cèra.

Inspectionarea tèrgului merse in carsulu seu celu obicînuitu, cându de-odata se nascù unu sgomotu mare in mijloculu pietiei.

„Vinu, vinu,“ strigáu ómenii din tóte partile, ér' lumea alergá càtra strad'a manastirei, apucându pe ea in josu si esíndu in cete dese prin pórt'a orasiului unde se însírara glóte, glóte, asceptându se vina cei anuntati.

(Va urmá.)

TEOCHAR ALEXI.



Bunic'a si nepotielulu.

(Urmare.)

Inca nu plânge miculu meu — i dîse be-trân'a, — partea cea mai amara a lectiunei urméza numai dupa acést'a. Tu ai unu defectu mare, si de óre-ce defectulu nu âmbla nici-odata singuru lînga elu e si fratele seu. Preste totu nu esti crutiatoriu, — acést'a ti-e defectulu celu mare; — apoi mai esci si intrecutu, — si acést'a ti-e defectulu celu micu. Tu primesci dela mine 15 cr. pe septemâna pentru a-ti procurá dejunulu; — ce ai fâcutu cu o septemâna inainte de ast'a, joi'a, cu banii destinati pentru dejunu? Oh! eu sciu totulu. Te-ai dusu in pravalî'a din coltiulu stradei si toti 15 cruceri i-ai datu pe stafide.

— Adeveratu — respunse copilulu cu tonu lînu stergêndu-si lacrimele.

— Déca fapt'a t'a neprecugetata ar' fi avutu de resultatu numai ace'a, cá tu ai trebuitu se te indestulesci in tóte demanetiele unei septemâni cu pâne góla, — nici cá m'asiu mai gândi la ea, ba din contra, m'asiu chiar' bucurá, cá fapt'a t'a te-a pedepsitu; dar' necrutiarea t'a a avutu de resultatu o punga góla in tîmpu de-o septemâna, ce'a ce tîe ti-a causatu dejosire si superare mare. Joi in decursulu preumblarei v'ati întêlnitu cu unu omu seracu si ranitu; inimele consoçiloru tei s'au indoiosiatu si indata au colectatu cev'a pre sém'a bietului seracu, dar' tu din propri'a t'a eróre nimicu nu ai potutu dá, fiindu-cá nimicu nu aveái.

Josifu si-a plecatu capulu si cuprinsu de rusine ar' fi doritu se-lu inghitiésca pamentulu.

— Poti vedé deci miculu meu prietinu, cá crutiarea nu e numai ordine si curatienia ci cáte odata ins'asi dignitatea si mariimositatea in sene si referitoriu la acést'a 'ti voiu povesti o intêmplare din viéti'a mea ce e oglind'a iubirei, ingri-girei si a prevederei materne.

„Mosiulu teu a fostu incâtv'a pradatoriu; póte chiar' dela dînsulu ai moscenitu si tu acestu defectu, cá-ci defectulu e cá isvorulu; precum acest'a adese-ori ésa in departare mare, — asiá si acel'a cáte odata numai dupa mai multe generatiuni apare. Cându a eruptu revoluti'a, cându lumea intréga stá cu noi in lupta, banii de auru si de argintu au devenitu fórte rari si in comerciu au venitu bancnotele. — Odata ti-am fostu esplicatu cá ce suntu bancnotele acelea. Am prevediutu, cá nu preste multu va interveni scaderea pretiului bancnoteloru si de óre-ce aveám multu din natur'a furnicei, cu ostenéla mare am adunatu 15 ludvici in auru, si cu mare grigia i-am pastratu. Ins'a-mi nu sciu cum barbatulu meu mi-a descoperitu acestu tesauru ascunsu, s'a bucuratu fórte multu de elu si voiá cu ori-ce pretiu se mi-lu iée. — Dar' eu i-am respunsu simplaminte ast'feliu:

— Oh, nu; acesti'a nu ti-i dáu! Aurulu e alu meu si l'am pastratu cá se cumperu pe elu pâne copiiloru mei!

Barbatulu meu m'a rîsu, m'a batjocoritu si mi-a facutu mai multe imputari, — dar' eu am

fostu neinduplecavera. — Si nu mi-am imputatu mai târdiu. — Resboiulu nu a fâcutu pre nimenea mai avutu, si pre urn'a lui a venitu fómetea. Nu erá farina, nu bucate, nu bani! Si ómenii cei mai avuti trebuiau se traésca din pânea ace'a négra, — ce ti-am fostu aretatu-o si tîe. Atunci am luat inainte cei 15 bani de auru adunati si grigiti, si — ce'a ce nu poteám face cu 100.000 franci in bancnote, — am cumperatu pre ei unu sacu cu farina, si in nópte cu usiele si ferestrele mciuate, am pregatitu nesce colaci mici, albi cá ghioculu si buní fâra séménu. Acesti colaci albi au sustienutu viéti'a celoru patru copilasi ce-i aveám, pentru-cá in tîmpulu acel'a multi copii au muritu de fóme. — Asiá dara gâcesce la ce potu eu multiamí acésta fericire nemarginita?! Asiá e, cá prevederei si crutiarei.“

Ast'feliu a vorbitu bunic'a. — Óre o mama potu'ar' fi vorbitu mai bine? — Nu. — Insusi tîmpulu vechiu, viéti'a petrecuta in munca continua si in mediloculu esperintieloru au potutu dá be-trânei femeii ace'a putere patrundietóre si convingatóre, care a gravatu in inim'a lui Josifu in modu nestergibilu prevederea si crutiarea!

V.

Atunci a intervenitu o intêmplare momentósa in viéti'a lui Josifu: — si-a procuratu adeca o picsida. Sciti óre d-vóstra ce este picsid'a ace'a? Acelu vasu micuti, gatitu din lutu, care are in partea de-asupr'a o gaura mare si lunga, a cárei pretiu e 1 cr. séu 2, si care da ansa la multa calculare si escitare. Sunetulu ce-lu produce cruceriulu séu franculu aruncatu pre gaur'a picsidei sunatóre, produce totu-de-a-un'a in sufletulu proprietariulu unu cutremuru. Sune picsid'a acést'a mai ascutitu séu mai tîmpitu, ea totu-de-a-un'a aréta cá contiéne bani. Cáti bani contiéne inse o ast'feliu de picsida nu e bine se scéte nici chiar' proprietariulu ei, de óre-ce tocmai acésta nescientia — despre ace'a ce posiedi — e caracteristic'a acestei picside, si de ace'a cine posiede o picsida se chiar' nisuesce intru ace'a cá se uite cátu a aruncatu intr'êns'a, ast'feliu cá la spargerea ei se-i úa surprinderea cátu mai placuta. Si ce díua frumósa e díu'a spargerei acestei picside! Cum tresare inim'a atunci, cându la lovitur'a ciocanului, privimu sum'lit'a adunata cu atâ'ta diligintia! Oh, cu o bucuria asiá de mare aflamu si marturisimu atunci cá mate-matec'a — e frumósa scientia, adaugerea — frumósa regula; si sum'a — frumosu cuvêntu!

Josifu asiádara si-a cumperatu picsida. Cá pentru ce si cu ce scopu, n'a amintitu nici cu unu cuvêntu bunicei s'ale, asemenea nici bunic'a nu l'a intrebatu nimicu, crediéndu cá nu e bene a conturbá pre copii in secretele loru nevinovate, cari adese ori suntu semnele interne ale transformarei. — Fie-care sufletu are unu coltísioru secretu. Se respectámu deci inimile ténere, intocmai cá si cuiburile celea mici; se nu conturbámu activitatea interna a sentiéminteloru si gândiriloru copiiloru, intocmai cum nu conturbámu paserea in tîmpulu celu placutu alu desceptarei.

Dar' pe lângă tóte că bunic'a erá una contemplatória tacuta a secretului lui Josifu, totusi nu-si potea retiéneá câte unu surisu, vediéndu cum se nisúia Josifu din tóte poterile cá se-si ascundea picsid'a dinaintea ei; cá-ci elu numai atunci o luá înainte, cându erá siguru, cându-lu vede nimenea.

Bunic'a — credintiósá spiritului negociator-rescu, ce si l'a fostu insusítu, — de câte ori Josifu se portá bine séu aretá progresu in cev'a — 'lu premiá; ast'felu a promisú nepotielului, cá pentru obtinerea cruciulitiei de argintu (ce'a ce documentéza, cá elu e „primul.“ in scóla), — 'lu va premiá cu o anumita sumulitia, pentru portarea esemplara de preste septemâna așiderea, precum si pentru câte o scrisóre buna séu recitarea precisa si corecta a cutarei poezii; si lucru naturalu, tóte acestea premii lunecáu pe gaur'a picsidei s'ale sunatóre.

Josifu aveá o matusia, dela care a primitu cá premiú de anulu nou 5 franci, acesti'a inca si-a aflatu locu de odichua in picsid'a s'a! La mediulocu anului, pentru succesulu stralucitu ce l'a avutu la esamenu, a capetatu dela nanasiulu seu unu napoleonu, care asemenea a lunecatu in picsida. Ba ce e mai multu, bunic'a a observatu cu uimire si adéncu patrúsa, cum Josifu 'si folosese numai jumetate banii destinati pentru dejunu, ér' pe cei'alalti si-i arunca in picsid'a sunatóre. — Ce planiséza, pentru ce aduna elu óre banii acesti'a? Nu odata si-a batutu capulu bunic'a cu întrebarea acést'a, — dar' cine póte patrúde secretulu inimei unui copilu?!

A sositu díu'a de 15 Augustu; care pentru Josifu erá trista si placuta totu-de-odata. In díu'a acést'a a moritu mama-s'a, si in díu'a acést'a s'a nascutu bunica-s'a. Betrân'a femeia sciá din esperientia, cá suvenirulu intemplaminteloru familiare, — referésca-se ele la jale séu bucuria — impintéza sufletulu pruncului spre totu ce e bunu, si-lu retiéne dela totu ce e réu; sciá cá reamintirea comuna eserciata in decursulu aniloru, nu póte indemná sufletulu copilului decátu spre bine, — spre scopulu acést'a in fie-care anu la 15 Augustu 'si duceá nepotielulu in cimiteriu. — 'Lu asiediá la morméntulu mamei s'ale, si multe si frumóse i povestíá despre déns'a. — Cându bunic'a s'a obligatu a luá pre umerii sei gréu'a sarcina de-a portá grigia de nepotielulu seu, a făcutu promisiúnea, — cá se va nisúí in totu modulu a presentá copilului pre parintii sei pierduti prin vorbire continua despre ei si despre caracterele loru.

Si intru adevéru, bunic'a si-a implinitu promisiúnea. Josifu 'si cunosceá asiá de bine pre tata-seu si pe mama-s'a, cá-si-cându totu cu ei ar' fi traitu, le cunosceá datinele, sémziemintele, limbagiulu; — nu numai de-asupr'a patului seu contemplá dénsulu portretele loru, ci tipulu loru moralu traíá in sufletulu seu in — inim'a s'a! — Asiá-dara in o ast'felu de dí momentósá cum erá 15 Augustu, dupa-ce s'a intorsu dela visit'a cea jalnica si pia, Josifu in celu mai mare secretu a

deschisu unu scriiniu vechiu, din care scotiéndu o laditia a pusu-o pe mós'a de lucru a bunicei s'ale, ér' elu s'a retrasu in chili'a vecina dupa usi'a de glaje, de unde poteá se védia totulu, fára cá se fia vediutu. — Betrân'a femeia nu preste multu întrá in chili'a.

— Ce felu de laditia e acést'a?... — se întrebá in sine vediéndu laditi'a.

Josifu si-a astupatu gur'a cu amendóue mâ-nile, cá se nu isbucnéscá in rísu.

— Oh! Domnedieule bune! — strigá bunic'a deschidiéndu laditi'a. — Ah! D-dieule bune! Ce naframa frumósá de pèru de camila e acést'a! Cine a potutu-o pune aci? Ce se întempla aici? A cui e nafram'a acést'a?...

La audirea unui rísu inadusítu ce veniá din chili'a vecina, s'a intorsu indereptu repede si vediéndu pe Josifu a strigatu plina de bucuria:

— Oh, miculu meu Josifu! tu esci acél'a! Acést'a-i premiulu teu! Tu mi-ai procuratu acésta surprindere placuta! Vino se te sarutu odata!... Ce nebulia!... Frumósá, de totu frumósá naframa!... Ah! acést'a a fostu dara scopulu acelei picside renumite!... Ce copilu placutu esci tu!... Si cu acestea l'a acoperitu de sarutari... a plânsu... a rísu, cá o copila mica.

— Dar' in sfêrsítu cum ai gâcítu, cá am avutu asiá mare placere se pot. posede o ast'felu de naframa de pèru de camila?

— Nu-ti aduci a-minte — respunse copilulu, — cá numai cu o jumetate de anu înainte de acést'a, am vediutu espusa la o pravalie o ast'felu de naframa, si tu te-ai fostu esprimatú: „O! placemi-ar' se am o ast'felu de naframa!“

— Si tu dupa o jumetate de anu ti-ai adusu aminte de acést'a?!

— De-atunci n'am avutu altu gându... De câte-ori treceám pre lângá pravalia acé'a totu-de-a-un'a me uitám cá mai affá-se ast'felu de naframi... Aveám o frica ingrozitóre, cá nu cumv'a se se vëndia tóte.

— Si cum ai luatu-o?

— Am íutratu in pravalie si-am cumperatu-o!

— Singuru?

— Singuru.

— Si déca me gândescu — continuá bunic'a sarutându cu patima pre nepotielulu seu, — cá din ast'a causa ai pusu la o parte remuneratiunile t'ale, premiile de anulu nou, pentru acést'a te-ai lipsitu de jumetatea dejunului teu... Oh, pentru-cá eu sciú totulu! Cátu de bunu si eu cáta judecata esci tu!... Si eu care am doritu asiá de fierbinte o ast'felu de naframa!... Asiu cutezá se me prindu, cá a costatu 40 de franci!...

La acestea Josifu a respunsu prin unu „ah!“ indignatoriu, — dupa acé'a a tacutu si a inceputu a plânge linu si dorerosu.

— Ce ai copilulu meu?!

— Nepotielulu taceá si plângeá.

(Va urmá.)

(Ernest Legouvé.)

G. Simu.

CRESCEREA COPIILORU IN FAMILIE

DUPA CERINTIELE SCÓLEI.

— *Consilie practice pentru parinti.* —

(Urmare.)

Inainte de a face inse unu pasu mai departe pe calea acést'a, se vedemu mai întâiu: ce este scól'a si ce vrea ea?

Din cele pâna aci dise vediuramu, cà cei mai de aprópe, care suntu chemati a se ingrigi de crescerea copilului, suntu parintii. Ei suntu cei de-ântâi invetiatori si crescatori ai copilului, pusi de insusi D.-dieu, carele a saditu in inim'a loru sântiulu iubirei, — sântiu, care i-i indémna neintreruptu a se jertfi si ingrigi de crescerea loru. De ace'a, cas'a parintiésca séu famili'a este locul celu mai firescu, unde se pune temel'i'a crescerei adeverate.

Este sciutu inse, cà cei mai multi parinti, suntu siliti de impregiurari a petrece partea cea mai mare din dí afara din familia, muncindu pentru sustiënerea vietiei, si in tîmpulu acel'a suntu siliti a-si lasá copii in mân'a sortii, care vedi-bine are urmarile cele mai rele pentru crescerea loru; altii éra avëndu tóta bunavointi'a si totu tîmpulu de lipsa pentru a se ingrigi de crescerea copiiloru, totusi nu potu face acést'a mai departe, fiindu-cà ie lipsescu cunošcintiele de lipsa pentru acést'a, mai alesu in ce'a ce privesce desvóltarea si luminarea mintii copilului, unu altu casu, care are urmari totu asiá de rele asupr'a crescerei cá si celu de-ântâiu. Din pricinile acestea, ómenii s'au vediutu siliti a cãutá unu altu locu alaturea cu cas'a parintiésca, care se implinésca mai departe ace'a ce parintii n'au potutu implini in crescerea copilului, si locul acést'a este scól'a.

Scól'a inse nu este chemata a impleni numai ce nu potu dá parintii copiiloru, ci este mai multu: ea este unu asiediamentu, ce patrunde adêncu in crescerea din familia, este unu asiediamentu asigurat si garantatu prin lege mai la tóte popórele din lume, unde au petrunsu radiiele crestinismului si lumin'a adevérului. Scól'a aduna in sênulu seu copilasii dela mai multe familii si-i deprinde a locui impreuna in cele mai strinse legaturi de prietinte cá si fratii cei buni, cá si copii unoru singuri parinti. Ea forméza unu cercu familiaru mai largu, unde iubirea si prieteni'a f-i léga strinsu pe copilasi unii de altii, si unde invetiatoriulu, cá alu doilea parinte alu loru, f-i deprinde la totu ce e bunu si folositoriu loru si i duce incetu si cu mare bagare de séma spre imperati'a luminei si a sciintiei, spre adevéru si spre adevérat'a cunošcere de D.-dieu. Sub scóla dar', nu se póte intielege zidirea materiala, ci invetiatur'a si sciinti'a, ce o primescu copii in ea. Scól'a, pentru-cá nu cumv'a se gresiésca drumulu adevératu, ce trebue urnatu in crescerea copiiloru, 'si are unu planu bine alcatuitu si intocmitu. Parintii inca potu se ajute multu acéstui planu si

se dea unu mare spriginu scólei, déca séu cum, si au bunavointia.

Totu ei potu se-i strice fórte multu acéstui planu si se impiedece scól'a fórte tare in mersulu ei, déca nu séu cum, séu déca au rea vointia spre ea. — Se vedemu, cum potu ajutá si cum potu stricá scólei. — Potu ajutá scólei, déca inca de cu vreme le istorisescu copiiloru lucruri bune despre ea si despre invetiatoriu, cá asiá prunculu, cându merge întâiasu-data la scóla, se privésca in ea a dóu'a casa parintiésca, si pre invetiatoriu, cá alu doilea parinte, precumu si este. Si potu stricá, istorisindu-le lucruri urite despre scóla si infricosîndu-i cu vorbe nechibzuite cá: „Ascépta numai misiélule, cà te dáu eu la scóla, unde se mi te bata dascalulu, scfi colea la ialanga,“ si altele câte si mai câte de feliulu acestor'a, care numai bine nu potu aduce scólei.

Potu ajutá mai departe, déca urmarescu de-aprópe pe copilulu datu la scóla, spre a se convinge, déca se póta cum se cade si déca se silesce la invetiatura séu nu, si déca afa din potriava se se sfatuésca prietinesce si fratiesce cu alu doilea parinte, adeca cu invetiatoriulu, si hotaririle luate in aceste sfatuiri prietinesci, se le urmeze si o parte si alt'a neschimbate. — Mai potu stricá aci, déca unu parinte trimetiéndu-si copilulu la scóla, crede cà s'a scapatu de ori-ce indatorire de parinte mai departe, dicëndu érași alte vorbe nechipsute cá si cele mai dinainte: „L'am datu la scóla, cá se-si mai bata si dascalulu capulu cu elu,“ séu „pentru ace'a i platescu dascalului, cá se-lu invetie.“ O! câtu de amaru se insiela unu ast'feliu de parinte! — Copilulu datu la scóla se póte asemená cu unu feliu de pomisoru, de care au se ingrigiésca totu-de-a-un'a doi gradinari. Unulu se aduca apa si se-lu ude, é' celu-alaltu se-lu curetie de uscaturi si de omide si se-lu apere de vënturi si alte influentie stricatióse. Indata ce unulu a incetatu de a-lu mai udá, celu-alaltu inzadaru 'lu mai curatia si-lu mai apera de vënturi, cà elu neavëndu umediéla la radecina, se usuca. Totu asiá se intêmpla, candu unulu 'lu uda cumu se cade, dara celu-alaltu nu-lu curatia de omide si de uscaturi si nu-lu apera de furtuni, ajunge la ace'asi isprava. Pomisorului crescerii din scóla i trebue umediéla din cas'a parintiésca, cà-ci radecin'a si-o are aci, si scól'a nu póte ajunge pâna acolo se-i dea ace'a umediéla de care are neaperata lipsa.

Unu parinte ajuta scólei, cându ace'a ce poruncesce invetiatoriulu copilului, cauta si elu a-lu face se implenésca, cându dojenirile, bá chiar' pedéps'a intrebuintiata câte odata din partea invetiatoriului pentru indreptarea copilului, elu inca o apróba si lucra ast'feliu impreuna cu scól'a pentru indreptarea si inaintarea copilului.

(Va urmá.)

Joanu Dariu.



DIVERSE.

Cronica. — 4 Octobře st. n. 1888 in Naseudu.*) S'au implinitu dejá in 4 Octobře a. c. unu patrariu de seculu dela deschiderea gimnasiului din Naseudu. — Dîu'a aniversaria a deschiderii si totu-odata onomastica a Majestatiei, s'a serbatu in totu anulu cu solemnitate mai mare ori mai mica dupa impregiurari. — In acestu anu, s'au adausu d'oue momente insemnate, cari au contribuitu la serbarea estra-ordinaria a acestei serbatori. Unulu este implinirea a d'oue-dieci si cincide ani dela deschidere, alu doilea terminarea clădirei pomposului edificiu gimnasiale. Momente destulu de insemnate suntu acestea pentru a mari serbat'orea indatinata.

Nu voi descrie t'ote amenuntele solemnitatei, ci in urmat'oriele voi face numai o schitia despre decursulu acelei'a.

Este lucru firescu cumcã pentru arangiarea serbarei a trebuitu se se aléga unu comitetu, care se faca t'ote pregatirile pentru serbare.

Comitetulu alesu nu a intrelasatu a face t'ote cele posibile pentru cá de o parte serbat'orea se reéasa pre cátu de splendidu, óra de alt'a, cá program'a statorita se se esecute cu t'ota acurate'tia, mantien'endu-se ordinea de susu si pâna josu. — Postu-a invitata t'ota lumea — sit venia verbo — se particepe la serbat'ore. — Dintre somitatile invitate au promis a participá Ilustritatea S'a episcopulu Gherlei; comisariulu regiu pentru tienutulu fostei granitie naseudene, baronulu Bánffy; consiliariulu de sectiune in ministeriulu de culte, Klamarik; deputatulu dietalu, Dr. Jellinek.

La trei Octobře s'au tramisu pentru beneventarea inaltiloru óspeti trei deputatiuni; un'a pana in Bistritia cá se int'empine pre Ilustr. d. episcopulu Dr. Szabó, la gara, si se-lu insoiéscã pâna in Naseudu, d'oue la marginea cercului pentru a beneventá pre comisariulu regiu si érasu pre Ilustr. d. episcopulu.

Dintre innaltii demnitari a sositu mai ántáiu comisariulu regiu, insoçitu de deputatulu Jellinek. Beneventatu a fostu insoçitu de deputatiune pâna in Naseudu. In capetulu de susu a Naseudulu érá redicata pórt'a triumfala cu inscriptiunea „bine a-ti venitü.“ Corulu didacticu si a oficialiloru, scolarii tuturoru scóleloru, pompierime, alti onoratorii si poporu numerosu asceptáu sosirea inaltiloru óspeti. La sosirea comisariulu band'a pompierime intoná o piesa, dupa care primariulu opidanu a beneventatu pre inaltulu óspe. Dupa beneventare a fostu petrecutu pâna la cuartiru.

Cám la o jumetate de óra s'a datu semnalulu, cumcã sosescã Ilustritatea S'a episcopulu. Nu multu dupa darea semnalulu a si sositu, fiindu

insoçitu de o deputatiune esmisa si de o suita numerósa. Impreuna cu Ilustritatea S'a sosit si consiliariulu de sectiune Klamarik. Primirea o fácü si acumu primariulu opidanu la pórt'a triumfala. De aici merse Ilustr. S'a la beserica, unde 'lu asceptá clerulu in ornatu. Aici se cetira rogatiunile dela lithia, dupa care se dusera la cuartiru.

Cur'endu dupa ace'a se incepü serenad'a cu tortie. Junimea studiósa adunata in curtea gimnasiului vechiu esi afara in ordine cu tortiele aprinse, se postá inaintea edificiuului gimnasialu, care érá iluminatu fiindu asiediate trei transparente, unulu in usia si alte d'oue in d'oue ferestri. Asemenea a fostu iluminatu edificiuulu celu nou, si t'ote casele de pre strad'a principala. La edificiuulu celu nou asemenea au fostu puse mai multe transparente. Pornindu conductulu dela edificiuulu vechiu a mersu mai ántáiu la cuartirulu Ilustr. S'ale, d-lui episcopulu, apoi la a comisariulu regiu, la consiliariulu Klamarik, la presidentele comitetulu adm. de fondurile scolari, si in urma la directorulu gimnasialu. In totu loculu a vorbitu cáte unu scolariu din clas'a VIII. Respunsurile date, au facutu placute impresiuni. Religiositate, moralitate, sciintia si patriotismu au fostu punctele principali, prelânga cari s'au grupatu respunsurile.

Dupa serenada a fostu sér'a de cunoscentia in o chilia a noului edificiu gimnasialu, intocmita anume spre ace'a.*) La acést'a au participatu Ilustritatile S'ale, episcop. Dr. Szabó, comisariulu regiu, comitele supremu baronu Bánffy, consiliariulu de sectiune Klamarik, deputatulu Jellinek, suit'a Ilustr. S'ale dlui episcopulu, si multi altii din locu si din afara.

In 4 Octobře s'a inceputu serbat'orea érá dela edificiuulu celu vechiu gimn., unde decanulu colegiului profesoralu 'si luá remasu bunu dela acelu edificiu, care a fostu foculariulu instructiunei in unu patrariu de seculu. Dupa ace'a junimea si corulu didacticu mersera la beserica. Liturgi'a se celebrá pontificádu Ilustritatea S'a episcopulu, asistádu unu numeru fórte insemnatu de preoti. Dupa liturgi'a se cântá „Marire intru cei de susu,“ si se cetira rogatiunile pentru imperatulu-rege, si apoi mersera cu totii la edificiuulu celu nou, unde s'a facutu sântirea apei. Dupa sântirea si stropirea edificiuului, se fece predarea si primirea edificiuului, predarea si primirea stégului gimnasialu donatu junimei studióse de cátra damele din Naseudu si giuru.

Terminandu-se solemnitatea aici, clerulu se reintórse in beserica, unde Ilustritatea S'a schimbá ornatulu cu mand'a si camilafc'a. De aici a fostu petrecutu pâna la cuartiru. — Din incidentulu onomasticee Majestatiei S'ale, inteligentia si onoratorii condusi de Ilustritatea S'a episcopulu, mersera la comisariulu regiu. Conducatoriulu in numele tuturoru descoperi s'entiemintele de credintia

*) Corespondentulu „Gazetei“ numai din eróre a totu se scríe, cá sér'a de cunoscentia a fostu in otelulu „Griviti'a.“ Coresp.

si loialitate câtra monarchu si dinastia, rogându pre comisariu, că acestea se le aduca la cunos-cinti'a prea inalta. Comisariulu promise a fi in-terprete in acésta privintia la inaltulu tron. — Dupa acestea se facura curteniri la Ilustr. S'a episcopulu, cons. Klamarik, la presedintele comi-tetului si la deputatulu Jellinek.

La 2 óre se incepù banchetulu, la care par-ticipara 160 de persóne. In decursulu acelu'a se tienura 13 toaste oficióse, intre cari pentru Ma-jestatea S'a regele, Inaltulu regimu, metropolitulu Vancea, episcopulu Szabó etc.

Au sositu mai multe telegrame, intre cari fórte placuta impresiune a facutu telegram'a Ilustr. S'ale. dlu episcopu a Lugosiului Dr. Mihályi. Cele mai multe telegrame sosira dupa banchetu. — Sér'a a fostu balu. Inainte de pausa mai multi tineri imbracati in costumulu nationalu au jocalu romanulu, batut'a si calusieriulu. — Ilustri-tatea S'a dlu episcopu plecà indata dupa banchetu. Comis. regiu, consiliariulu Klamarik si deputatulu Jellinek luara parte la balu si privira cu atentiune jocurile nationali.

Serbatórea a fostu marétiá, a decursu in cea mai buna ordine — numai se ne fia de bucuria si fericire.

O descriere a edificiului va urmá de-odata cu desemnulu acelu'a.

Hymen. Dlu *Dr. Aurelu Muresianu* proprietariulu si redactorulu diarului cuotidianu „Gazet'a Transilvaniei“ s'a cununatu in 21 octombre n. cu gentil'a domnisióra *Elena I. B. Popoviciu*, absolventa a scólei de pictura din Vien'a. — Urramu noiloru casatoriti cea mai fericita viétiá conjugala intru lungime de dfile!!

Denumiri. Dlu *Simeonu Popescu*, fostu protopresviteru gr. or. alu Sibiiului, a fostu denumitu de profesoru la facultatea teo-logica a universitatiei din Bucuresci. — Dlu *Vasiliu Gr. Borgovanu*, fostu profesoru-diriginte alu institutulu pedagogicu din Gherl'a, a fostu denumitu de profesoru p. ord. alu pedagogiului sup. din Bucuresci. — Dlu *Vasiliu Lesiu*, teologu absolutu dela universitatea din Budapest'a, a fostu denumitu de profesoru la institutulu pe-dagogicu din Gherl'a. — Li gratulamu la toti trei din anima — oftându-le deplinu succesu in nouele functiuni.

Glume. — **Oglinda schimbatóre.** — O dama câm in etate, dupa-ce se desceptà se cautà in oglinda si vediându-se reala, inchise ochii strigându cá 'sganulu : de-ar' fi in visu. — Mai târziu tencuindu-se si sulemenindu-se bine, se uità in ace'si oglinda esclamádu :

— Cum se schimba oglind'a ast'a !

La opera. — Unu domnisoru cântà dupa o primadona. — Vecinuluseuse uità odata, de dóue

ori chiorisiu, in fine ne mai poténdu rabdá, díse câm tare : „Bestía.“

— Nu, cum'á, domnule, mi-ai atribuitu mie acésta vorba ?

— Nu, nu, ci acritiei acelei'a, care nu me lasa se te ascultu pe d.-t'a.

— Ce esti tristu amice ? —

„De secuestru-am datu.“

— Este cu potintia,

Tu îndetóratu ? —

„De ce nu, acést'a

„Ti pare minune ?“

— Se me credi, amice,

Cu moravuri bune,

Nu me miru de tine

Cà esti detóratu,

Ci de-acel'a care

Imprumutu ti-a dacu. —

Durere de inima la cusatóre.



Mari'a. Serman'a Iléna ér' patimesce de inima, — chiar' acum primí dela ea o scrisóre, in care me róga se o escusu la sta-pánulu, cà nu póte veni adi la cusutu, cà-ci are dorere de inima.

Elvir'a. Va fi avendu dá serman'a, pentru-cà adi sosescu ostasii din Bosni'a si are se se intélnésca cu iubítulu ei.